

**Бо қарори мушовараи
Вазорати маорифи
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 29.02.2012, № 3/24
тасдиқ гардидааст**

**Низомномаи
мусобиқаи илмӣ хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

1. Мақсад ва вазифаҳои мусобиқаҳои илмӣ

1.1 Баланд бардоштани шавқу ҳаваси хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ ба таҳсили фанҳои риёзию табиӣ;

- тарғиби ташкилу гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ дар доираи барномаҳои таълимии сатҳи баланд;

- шиносӣ бо кашфиётҳои соҳаҳои гуногуни фанҳои зикршуда;

- омода кардани хонандагон барои гузаронидани зинаи аввали таҳқиқоти илмӣ;

- дарёфти хонандагони боистеъдод;

- ташвиқи интихоби касб;

- ташаккули заминаи моддӣ–техникии кабинету лабораторияҳои мактабҳои ноҳия, вилоят ва кадрҳои баландихтисоси онҳо;

- навоарӣ дар соҳаи таълими фанҳо;

- дарёфти муаллимони эҷодкору навоар;

- муаррифии дониш ва малакаҳои илмӣ хонандагони болаёқат аз ҳисоби иштирокчиёни мусобиқаҳои илмӣ байналмилалӣ.

2. Ташкил ва баргузори мусобиқаҳои илмӣ

2.1. Мусобиқаҳои илмӣ аз фанни математика, физика, химия, биология ва технологияи информатсионӣ, дар як давр гузаронида мешаванд:

2.2. Кумитаи тадорукот гузаронидани мусобиқаи илмиро аз фанҳои математика, физика, химия, биология (экология) ва технологияи информатсионӣ назорат мекунад. Ҷойи гузаронидани мусобиқаро аз ҳар фан пешакӣ муайян карда, раёсату шӯъбаҳои маорифро огоҳ менамояд.

Аз ҳисоби муаллимону олимони мактабҳои олии ҳайати доваронро интихоб намуда, кори онҳоро назорат мекунад.

Ғолибони мусобиқаро муайян менамояд.

Ғолибон хатмкунандагони мактабҳои таҳсилоти умумиро барои давом додани таҳсил ва гузаронидани таҳқиқотҳои илмию техникӣ ба мактабҳои олии тавсия ва ҷалб менамояд.

Ғолибонро барои иштирок дар мусобиқаҳои илмии байналмилалӣ интихоб менамояд. Иштироки онҳоро дар ин мусобиқаҳо таъмин менамояд. Хароҷоти онҳоро ба зимма мегирад.

Ихтироъ ва таҳқиқотҳои илмии беҳтаринро ҷамъоварда, ба шакли китоб ҷоп карда, дар Маркази ҷумҳуриявӣ кор бо мактаббачагони шоиста нигоҳ медорад.

3. Намуди мусобиқаи илмӣ

3.1. Ба иштирокчиён се шакли мусобиқаи илмӣ пешниҳод карда мешаванд: ихтироъкорӣ, ҳимояи «лоиҳаи назариявӣ», ҳимояи «лоиҳаи амалии аз фанҳои математика, физика, химия, биология (экология)» ва технологияи информатсионӣ.

3.2. **Математика.** Иштирокчиён аз рӯи мавзӯҳои зерин дар мусобиқаи илмӣ иштирок карда, баромад мекунанд:

- Ҳалли мисолу масъалаҳои сатҳи байналмилалӣ;
- Таҳқиқотҳои доир ба истифодаи фанни математика дар ихтироъҳо (сохтани таҷҳизотҳо);
- Ҳимояи «лоиҳаи» илмӣ оид ба мавзӯҳои алоҳидаи фанни математика (исботи ғайримуқаррарии теорема, пешниҳоди аксиома ё теоремаи нав);

3.3 **Физика.** Иштирокчиён аз рӯи мавзӯҳои зерин дар мусобиқаҳои илмӣ иштирок мекунанд:

- ихтирои айёниятҳо барои фаҳмонидани мавзӯҳои алоҳидаи илми физика;
- ихтирои таҷҳизот барои истехсолот ва ҳифзи табиат (экология);
- ихтирои дастгоҳҳои озмоишӣ;
- ҳалли масъалаҳои амалӣ бо роҳи ғайристандартӣ;
- таҳқиқоти илмӣ оид ба қонунҳо ва ҳодисаҳои физикӣ (амалӣ);
- таҳқиқотҳои илмии назариявӣ оид ба ҳодисаҳои физикӣ (дар доираи стандарти баланди барномаи таълимӣ).

3.4. Химия.

- Ҳалли масъалаҳои химиявӣ;
- таҳқиқи моддаҳои химиявӣ;
- таҳқиқи нуриҳои минералӣ ва дар асоси онҳо баланд бардоштани истеҳсолот;
- гузаронидани корҳои озмоишӣ (лабораторӣ).

3.5. Биология.

- Ҳимояи «рефератҳои» илмӣ оид ба ҳодисаҳои биологӣ (экологӣ - назариявӣ);
- сохтани дастгоҳҳо вобаста ба мушоҳида кардан, идора кардани ҳодисаҳои биологӣ ва экологӣ;
- баромад аз рӯи таҳқиқотҳои худ (масъалаҳои амалӣ);
- роҳҳои ҳал намудани проблемаҳои биологӣ ва экологӣ;

4. Шартҳои баҳодиҳӣ ба кори хонандагон

4.1. Ба кори хонандагон аз рӯи шартҳои зерин баҳо дода мешавад:

- Ҳимояи «реферат» 100 бал (максималӣ), (нутқи хонанда, пай дар пай баён, дараҷаи илмӣ, ба ҳаёт вобаста кардани он);
- стенди намоиш 50 бал (максималӣ) эстетикаи стенд, расм ва мошинҳо;
- шакли тайёр кардани баромад (бо се забон: тоҷикӣ, англисӣ, русӣ) дар шакли буклет ё китобча (20 бал максималӣ).

5. Муайян кардани ғолибон

Иштирокчиёне, ки 155–170 бал мегиранд ҷойи якум дода, бо Диплом ва тӯҳфаи хотиравӣ мукофотонида мешаванд (шумораи ҷойҳо аз рӯи ҳолиҳои бадастовардаи иштирокчиён карда мешавад).

Иштирокчиёне, ки 135–154 балро сазовор мешаванд ҷойи дуюм дода, бо Дипломи дараҷаи 2 ва тӯҳфаи хотиравӣ сарфароз гардонида мешаванд.

Иштирокчиёне, ки 90–134 бал мегиранд, ҷойи сеюм дода, бо Дипломи дараҷаи 3 ва тӯҳфаи хотиравӣ сарфароз гардонида мешаванд.

6. Ҳайати доварон

Доварон барои ҳар як фан 5 нафар интихоб карда мешаванд. Ба ҳар шартӣ кор баҳо дода мешавад. Раиси доварон ба ҳамаи гузоштаи доварон ва шумораи умумии балро ҷамъ намуда, ҷойи ишғолкардаи довталабро муайян мекунад.

7. Мӯҳлати гузаронидани мусобиқаҳои илмӣ

Мӯҳлати гузаронидани мусобиқаи илмиро бо пешниҳоди Кумитаи тадорукот Вазири маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи фармоиш муайян менамояд.

8. Дархост барои иштирок

8.1 Дархостхоро ба Кумитаи тадорукот Раёсатҳои маорифи вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва шӯъбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ пешниҳод менамоянд.

8.1. Кумитаи тадорукот аз натиҷаи ҷамъбасти мусобиқаи илмӣ ҳисобот таҳия карда, ба Вазири маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол менамояд.

Намунаи он чунин аст:

Мусобиқаи илмӣ (ноҳиявӣ, минтақавӣ) ҷумҳуриявӣ аз фанни _____
_____ аз вилоят (шаҳри) _____.

Дар мусобиқаи ноҳиявӣ _____ иштирок кард.

Дар мусобиқаи вилоятӣ _____ нафар иштирок кард.

Бо қарори ҳайати доварон ва кумитаи тадорукоти вилоя (шаҳр,
ноҳия) _____ шахсони зерин ғолиб дониста,
барои иштирок дар мусобиқаи илмӣ аз фанни _____
_____ пешниҳод карда шудаанд:

№	Ном ва насаби хонанда	Синф	Мактаб	Дар кадом мавзӯъ лоиха пешниҳод кардааст. Назариявӣ ё амалӣ	Ному насаби роҳбари он

Роҳбари даста _____
Ном, насаб, ихтисос ё ҷойи кор

Хоҳишмандем барои иштирок дар мусобиқаи илмӣ навбатӣ
мусоидат намоед.

Раиси кумитаи
тадорукот

Вазифа, ному насаб, имзо